

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Päiväkodin pienryhmätoiminnan suunnittelua ja dokumentointia parantava kehittämissyö

Jenni Vakkila

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Päiväkodin pienryhmätoiminnan
suunnittelua ja dokumentointia parantava
kehittämissyö**

Jenni VakkilaJenni Vakkila
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2019

Jenni Vakkila

Päiväkodin pienryhmätoiminnan suunnittelua ja dokumentointia parantava kehittämistyö
Päiväkodin pienryhmätoiminnan suunnittelua ja dokumentointia parantava

Vuosi 2019

Sivumäärä 33

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä yksityisen päiväkotiketjun yhden päiväkotiyksikön kanssa. Yksikössä toimi kaksi lapsiryhmää. Tavoitteena oli luoda päiväkodin henkilökunnan käyttöön työkalu, joka tukee lapsilähtöistä ryhmätoiminnan suunnittelua ja dokumentointia. Päiväkodissa haluttiin kehittää pienryhmätoimintaa ja tuoda lisää lapsilähtöisyyttä toiminnan suunnitteluun.

Kehittämistyö perustui päiväkotiyksikön henkilökunnalta kerättyyn aineistoon. Aineiston keskeisinä teemoina olivat pienryhmätoiminta, lapsilähtöisyys toiminnan suunnittelussa, toiminnan suunnittelu ja dokumentointi. Perustana käytettiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista poimittiin perustieto siitä, millaista toimintaa varhaiskasvatuksen pitää tarjota, kuinka se pitää suunnitella ja dokumentoida. Kehittämistyön tukena käytettiin myös kirjallisuutta ja muita lähteitä liittyen havainnointiin ja dokumentointiin.

Kehittämisen prosessin aikana aineistoa kerättiin havainnoimalla, kyselyillä sekä avoimilla haastatteluilta. Havainnointi kohdistui päiväkotiyksikön henkilökuntaan. Kyselyt ja haastattelut tehtiin myös yksikön henkilökunnalle. Kerätyn aineiston perusteella saatiin selville mihin kehittämistyö tulisi kohdentaa. Aineiston perusteella todettiin, että lasten havainnointia täytyi lisätä ja dokumentointia tehostaa. Näillä toimenpiteillä toiminnan suunnittelua pystyttiin parantamaan. Jotta näitä toiminnan osa-alueita pystyttiin parantamaan, kehitettiin henkilökunnan käyttöön havainnoinnin ja dokumentoinnin työkalu, joka sai nimekseen Appari. Appari luotiin olemassa olevien suunnittelulomakkeiden rinnalle ja se tukeutui varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittuihin oppimisen viiteen osa-alueeseen. Apparia testattiin käytännössä ja henkilökunta antoi siitä palautteen.

Appari oli koettu käytännössä melko tarpeettomaksi. Oppimisen osa-alueet eivät olleet riittävä lähde toiminnan teemoille. Lasten havainnointia tehdessään, henkilökunta koki havaintojen ylös kirjaamisen haastavaksi työarjen keskellä. He kuitenkin kertoivat, että kun havainnot oli tehty, oli niiden huomioiminen toiminnan suunnitteluvaiheessa helpompaa. Havaintojen siirtäminen oppimisen osa-alueiden teemoihin onnistui.

Työkalun kehittämistyö ei varsinaisesti onnistunut. Henkilökunta ei kokenut Apparia tarpeelliseksi omassa työssään. Kehittämisen prosessin aikana käytiin kuitenkin monia hyviä keskusteluja, joista tuntui olevan henkilökunnalle hyötyä. Vaikka prosessi ei onnistunut kehittämään henkilökunnalle toimivaa työkalua, kehitti se kuitenkin jollain tasolla työyhteisön kommunikointia.

Asiasanat: dokumentointi, lapsilähtöisyys, pienryhmätoiminta, suunnittelu, varhaiskasvat

Jenni Vakkila

The development work to improve planning and documentation of small group activity in the kindergarten

Year 2019 Pages 33

The thesis was made in cooperation with a day-care center which is a part of a private chain of kindergartens. There are two groups of children in this unit. The goal was to create a tool for the staff that supports a child-focused approach to planning and documenting of group activities. In the kindergarten, there was a wish to develop the group activities for small groups and bring a more child-focused aspect to the planning of the operations.

The development work was based on the material collected from the kindergarten staff. The central themes in these documents were group activities for small groups, child-focused operational planning, planning of the operations and documentation. The principles of the early childhood education and care (ECEC) were used as the foundation. From those principles, the fundamentals of what kind of operations early childhood education and care should provide, how it should be planned and documented, was gathered. Supporting the development work, literature was used in addition to other sources concerning the observation and documentation.

The material was collected by observation, questionnaires and open interviews during the development process. The observation was targeted on the staff of the kindergarten. Questionnaires and interviews were also conducted with the staff. Based on the collected material the target of the development work was discovered. It was stated on the basis of the material that observation of the children and documentation should be more efficient. With these actions the planning of the operations would then be improved. In order to improve these aspects of the operations, a tool for observation and documentation was developed for the staff to use, and it was to be called Appari. Appari was created as an addition to the already existing documents for planning and it was based on the five aspects of learning mentioned in the early childhood education and care. The tool was tested in practice and the staff gave feedback.

In practice, Appari was perceived as quite unnecessary. The aspects of learning were not a sufficient source for the themes of the operations. The staff reported that as they were observing the children, writing down the observations was challenging in the busy everyday work. Although they also stated that as the observations had been done, it was easier to take them into consideration in the planning phase of the operations. Transferring the observations to the themes of the aspects of learning was successful.

The development work of a tool was not successful. The staff felt that Appari was not useful in their work. Nevertheless, during the development process there were many good conversations that seemed to be beneficial to the staff. Even though the process did not succeed in providing a functional tool for the staff, it did develop the communications within the community of staff members.

Keywords: child-focused, documentation, early childhood education and care, small group activity, planning,

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Tarkoitus ja tavoite.....	7
3	Tausta.....	7
4	Päiväkodin arvot ja kasvatuskäsitys.....	8
5	Kehittämisen tavoite.....	8
6	Lapsilähtöisyys toiminnan suunnittelussa.....	8
7	Pienryhmätoiminnan lähtötilanne.....	10
8	Kehittämistyön vaiheet ja menetelmät.....	10
8.1	Menetelmistä.....	12
8.2	Havainnointi ja haastattelu.....	12
8.3	Kysely.....	14
8.4	Yksilöhaastattelut.....	15
9	Keskeiset käsitteet.....	16
9.1	Dokumentointi.....	16
9.2	Lapsilähtöisyys.....	17
9.3	Pienryhmätoiminta.....	17
10	Appari työkalun kehittäminen.....	18
11	Lapsen havainnointi osaksi Apparia.....	18
12	Henkilökunnan palaute Apparista.....	19
13	Apparin edelleen kehittäminen.....	20
14	Prosessin aikataulu.....	20
15	Arviointi.....	21
	Lähteet.....	23
	Liitteet.....	24

1 Johdanto

Opinnäytetyö perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja niiden mukaan tehtävään toiminnan suunnitteluun päiväkodissa. Päiväkoti, jonka kanssa opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä, otti uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet käyttöön toiminnassaan kokonaan syksyllä 2017. Käyttöönoton yhteydessä päiväkodissa havaittiin, että joitain työskentelytapoja oli tarpeellista kehittää.

Syksyllä 2017 varhaiskasvatuksen toiminta-alueella varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiset tehtävät, tavoitteet ja toimintakulttuuri muuttuivat velvoittaviksi. Tämä tarkoitti sitä, että asiat eivät olleet vain kehotuksia tai ehdotuksia toimia jotenkin, vaan varhaiskasvatukselta vaaditaan jatkossa yhteneväisiä tavoitteita ja toimintakulttuuria. Taustalla on muun muassa laadun takaaminen valtakunnallisesti. Laadukas toiminta on tasavertaista, turvallista ja tavoitteellista.

Opinnäytetyön kannalta keskeisiksi teemoiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteista nousivat, varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet, arvoperusta, pedagoginen dokumentointi, toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa sekä osallisuuteen ja lapsilähtöisyyteen liitännäiset aihealueet, kuten leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö ja monipuoliset työtavat.

Opinnäytetyön yhteistyötaho toivoi, että opinnäytetyöllä voitaisiin tuoda enemmän varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisia toimintaperiaatteita jokapäiväiseen toimintaan ja sen suunnitteluun. Päiväkodilla oli olemassa kehitysehdotuksia toimipisteen toiminnalle. Kehitysehdotukset perustuivat syksyllä 2017 päiväkotiketjun johdon teettämään sisäiseen havainnointivierailuun. Havaintojen pohjalta oli tehty ehdotuksia kehitettävistä asioista yksikössä. Päiväkodin johtaja ja minä valitsimme keskeiset aiheet opinnäytetyölle varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, päiväkotiketjun antamasta havainnointipalautteesta sekä minun ja päiväkodin yksikön johtajan yhteisen keskustelun perusteella.

Päiväkotiketjun sisäisessä havainnoinnissa kehittämistarpeiksi nimettiin oppimisympäristöjen uudistaminen, toiminnan suunnittelu ja dokumentointi, pienryhmätoiminnan lisääminen erityisesti 1-3-vuotiaiden ryhmässä ja lasten osallistaminen toiminnan suunnitteluun. Päiväkoti oli aloittanut oppimisympäristöjen kehittämistyön syksyllä 2017. Tästä syystä se rajattiin opinnäytetyön kehittämiskohteiden ulkopuolelle. Keskeisiksi kehittämiskohteiksi opinnäytetyöhön valittiin toiminnan suunnittelu ja dokumentointi, pienryhmätoiminnan kehittäminen ja lasten osallistaminen toiminnan suunnitteluun. Kehittämistyö haluttiin toteuttaa koko henkilökunnan kanssa yhteistyössä.

2 Tarkoitus ja tavoite

Keskusteluissa minun ja päiväkodin välillä ilmeni, että henkilökunta tarvitsi tukea uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältämien velvoittavien toimenpiteiden käyttöönotossa. Varhaiskasvatustyö oli ennestään hyvää ja kuullun perusteella tiimien työskentely toimivaa. Syksyllä 2017 tehdyssä päiväkotiketjun sisäisessä havainnoinnissa havaittiin kuitenkin päiväkodissa yksikkökohtaista kehittämistarvetta. Päiväkodin johtajan toive oli, että opinnäytetyöllä luotaisiin apukeinoja henkilökunnalle, jotta siirtyminen uusiin käytäntöihin kävisi helpommin.

Aihekokonaisuuksia, joiden kehittämisestä keskustelin päiväkodin johtajan kanssa, oli kolme; toiminnan suunnittelu ja dokumentointi, pienryhmätoiminnan kehittäminen lapsiryhmissä ja lasten osallistaminen toiminnan suunnitteluun. Aihekokonaisuudet päätettiin keskustelumme perusteella yhdistää yhden projektin alle. Tavoitteena oli luoda henkilökunnalle käyttöön työkalu, jonka avulla toimintaa voidaan suunnitella siten, että suunniteltu toiminta on perusteltavissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet huomioiden. Työkaluun haluttiin yhdistää suunnittelun, tavoitteen asettamisen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja dokumentoinnin osa-alueet. Sillä haluttiin lisätä lapsilähtöisen toiminnan suunnittelua sekä kehittää pienryhmätoimintaa. Opinnäytetyö oli kehittämistyö.

3 Tausta

Päiväkodilla oli kaksi lapsiryhmää; 1-3-vuotiaiden ryhmä ja 3-5-vuotiaiden ryhmä. Henkilökunta työskenteli kahdessa tiimissä lapsiryhmittäin. Tiimissä oli kaksi aikuista; lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Satunnaisesti he saivat avukseen toisen lastenhoitajan, joka teki päätyökseen päiväkodissa muita töitä. Molemmat tiimit suunnittelivat oman ryhmänsä toiminnan viikoittain tulevaa viikkoa varten. Tiimien välistä yhteistyötä suunnittelun osalta ei yleensä tehty. Suunnittelu tapahtui tiimipalavereissa keskustelemalla ja ideoimalla yhdessä. Tiimit käyttivät apuna olemassa olevaa suunnittelulomaketta, jolle suunnitelma kirjattiin. Sitä käytettiin sekä suunnittelun että arvioinnin tukena. Lomake koostui neljästä kohdasta. Ensimmäisessä kohdassa arvioitiin edellinen viikko. Toiseen kohtaan kirjattiin tulevan viikon suunnittelu. Kolmanteen kohtaan kirjattiin lasten asioita, esimerkiksi toiveita tekemisestä. Neljäs kohta oli avoin, niin sanottu muuta- kohta, johon voitiin kirjata huomioita erilaisista asioista. Suunnittelussa oli siis käytössä jo niin kutsuttu työväline, joka oli mahdollista säilyttää dokumentiksi myöhempää tarkastelua varten.

Pienryhmätoimintaa oli järjestetty päiväkodissa jo ennestään, mutta päiväkodin johtajan kerrotun perusteella, sitä oli melko vähän erityisesti pienempien lasten ryhmällä. Kehitettävää työkalua haluttiin soveltaa kokonaisvaltaisesti toiminnan suunnitteluun, mutta ensisijaisesti se prosessivaiheessa luotiin pienryhmätoiminnan suunnittelun tueksi.

4 Päiväkodin arvot ja kasvatuskäsitys

Päiväkodin arvot olivat turvallisuus, myönteisyys, innovatiivisuus, suvaitsevuus ja osallisuus. Arvot olivat yhteisiä kaikille päiväkotiketjun yksiköille. Arvojen tulisi näkyä kaikessa päiväkodin toiminnassa kautta linjan.

Valtakunnallisella tasolla varhaiskasvatuksen arvoperustana ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18).

Päiväkodin toimintaa pyrittiin johtamaan konstruktiiivisen oppimiskäsityksen kautta. Oppimiskäsitys perustuu siihen, että lapsi itse tutkii ja oivaltaa. Kaikessa toiminnassa konstruktiiivisuus ei vielä toteutunut, mutta toimintaa kehitettiin sitä kohti huomioimalla esimerkiksi lasten tarpeet. Konstruktiiivisessa oppimisessa sosiaalinen vuorovaikutus on keskeisessä osassa oppimista ja oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta. Oppija ja hänen valmiutensa oppimiseen ovat keskiössä ja häntä ohjaavat ympäristö, oppimistilanne sekä vuorovaikutus ympäristöön. (JAMK University of Applied Sciences, 18.12.2018).

5 Kehittämisen tavoite

Jo olemassa olevasta toimintatavasta huolimatta tehokasta ja tarkoituksenmukaista suunnittelua haluttiin tukea ja kehittää. Suunnitelmista piti erottua selvästi miksi suunniteltua toimintaa haluttaisiin tehdä ja mitä sillä tavoiteltaisiin. Suunnittelua ja tavoitteiden seurantaan haluttiin myös vahvistaa, jotta tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan tarkoituksenmukaisuutta voitaisiin analysoida jälkikäteen entistä paremmin.

Päätimme yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa, että toiminnan suunnittelun kehittämisen tavoitteena oli luoda toimiva, helpokäyttöinen ja yksinkertainen työkalu. Työkalu luotaisiin toiminnan suunnittelun tueksi olemassa olevan suunnittelulomakkeen rinnalle, jonka avulla helpotettaisiin myös toiminnan dokumentointia. Työkalu sai työnimekseen Appari.

6 Lapsilähtöisyys toiminnan suunnittelussa

Toiminnan suunnittelussa haluttiin huomioida lasten ajatukset, mielipiteet ja toiveet ryhmätoiminnasta. Apparissa haluttiin huomioida lapsilähtöisyys. Henkilökunta koki, että yli 3-vuotiaiden lasten ryhmän toiminnan suunnittelussa oli helpompi huomioida lasten toiveet, kuin nuorempien lasten ryhmän kohdalla. Lapsille oli iän puolesta helpompi esittää suoria kysymyksiä toiveista ja lapset osasivat jo ilmaista selkeästi mieltymyksiään ja toiveitaan. Alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla toiveiden kuuleminen koettiin hankalammaksi jo pelkästään kommunikoinnin haasteiden vuoksi. Pieni lapsi ei osaa vielä sanoittaa itseään yhtä taitavasti kuin isompi. Henkilökunnan oli haastavaa antaa konkreettisia esimerkkejä, kuinka lapsilähtöisyys

näkyi toiminnassa. Aihe oli selvästi myös aiheuttanut hämmennystä ja epävarmuutta henkilökunnan taholla. Eräs henkilökunnan jäsen pohti kuinka toimintaa voi suunnitella, jos suunnittelun täytyy olla ehdottomasti lapsilähtöistä. Hän mietti, kuinka saadaan erityisesti pienten lasten kanssa esiin lasten omat ajatukset. (Haastattelu 7.2.2018). Eräs henkilökunnan jäsen kertoi kokevansa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisen lapsilähtöisyyden rajoittavaksi. Hän kuitenkin mainitsi samassa yhteydessä, että henkilökunnan kesken ei ollut käyty varsinaisesti läpi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita 2016. (Haastattelu 7.2.2018).

Lapsilähtöinen toiminnan suunnittelu on onnistunutta muun muassa silloin, kun lapsi itse kokee olleensa osallinen suunnittelussa. Henkilökunta kertoi, että joskus toiminnan teemat poimittiin lasten leikeistä ja keskustelun aiheista. Toisinaan lapset esittivät suoria toiveita toiminnan suhteen. Näiden kaltaisista lähtökohdista toiminnasta saadaan lapsilähtöistä. Leikeistä ja keskustelun aiheista poimitujen teemojen kohdalla on kuitenkin huomioitava, tietääkö lapsi miksi kyseinen teema on valittu yhteiseen toimintaan. Onko aikuinen osoittanut lapselle, että lapsen kiinnostus esimerkiksi palikoilla rakenteluun on huomattu ja sen vuoksi ryhmä yhdessä rakentaa palikoista linnan pienryhmätuokiassa. Ryhmätoimintaa harvoin voidaan rakentaa yhden yksittäisen lapsen mielenkiinnon kohteiden ympärille. Tällöin aikuisen etuna on havaita lasten yksilölliset mielenkiinnon kohteet ja mahdollisuuksien mukaan yhdistää niitä.

Kuinka tämä tapahtuisi käytännössä? Voimme ajatella kuvitteellista lapsiryhmää, jossa esimerkiksi Saara on kiinnostunut palikoista ja Lasse tykkää ritareista. Veetiä kiinnostaa luonto sekä kasvit ja Saimi tykkää eläimistä. Ryhmässä on keskusteltu paljon menneisyydestä, nykyajasta ja tulevaisuudesta. Lapset ovat olleet erityisen kiinnostuneita tarinoista, joissa on kerrottu ajasta ennen autoja tai sähköä. Saimi on ollut innoissaan ajatuksesta, että isä toisikin hänet päiväkotiin hevoskärryillä auton sijaan. Lassesta on hassua, että linnoissa paloi lamppujen sijasta soihdut ja kynttilät. Ryhmän kanssa on myös harjoiteltu muotojen tunnistamista. Aikuinen suunnittelee ryhmälle tuokion, jossa he rakentavat erimuotoisista palikoista linnan, jonka sisällä on ritareita hevosineen ja muurin ulkopuolella kasvaa metsä. Pienryhmätoiminta rakennetaan lasten mielenkiinnon kohteet huomioiden ryhmän yhteisten teemojen pohjalta. Kolme lapsiryhmää rakentavat kolme linnaa, joista tulee naapureita. Linnojen väliin rakennetaan leikeissä teitä ja polkuja. Eräänä päivänä Mikko keksii, että avaruusolio tulevaisuudesta saapuu linnoituksiin visiitille. Mikkoa kiinnostaa lentävät autot, avaruus ja älylaitteet. Muissa lapsissa herättää innostusta ajatus avaruusoliosta, joka on kotoisin Mars planeetalta. Lapset keksivät omia planeettoja ja pian linnoilla vierailee olioita eri puolilta galaksia. Siiri osaa kertoa, että avaruudessa pitää olla kypärä päässä, koska siellä on niin kylmä. Seuraavalla viikolla pienryhmät maalaavat ja muovailevat pyöreitä planeettoja ja monisakaraisia tähtiä. Planeetat ja tähdet ripustetaan seinille linnojen yläpuolelle. Saimin tekemä palikkahevonen muuttaa Veetin ruohoplaneetalle asumaan. Kotona Saimi kertoo isälleen, että pallo on pyöreä, mutta

jos sen piirtää paperille se on littana. Maapallo on pyöreä ja se on planeetta, mutta joskus silloin, kun ihmiset asuivat linnoissa, he luulivat että maapallo on litteä kuin pannukakku.

Esimerkin ryhmällä on aikuisten suunnittelemat pääteemat toiminnalle, kuten muotojen opettelu ja ajan erilaiset määreet; eilen tänään, huomenna tai ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Pienryhmätoiminta ideoidaan pääteemojen alle lapsilähtöisesti. Esimerkkiryhmässä aikuinen haluaa pitää leikin mukana toiminnassa ja ryhmät luovat jotain, joka saa jäädä lasten leikkeihin. Aikuinen tekee havaintoja lasten leikeistä ja tarttuu niihin. Hän huomioi lapsen hauskan oivalluksen avaruusolioista ja muiden innostuneen reaktion asiaan liittyen. Aikuinen yhtyy lasten jutusteluun avaruusolioista ja planeetoista. Hän ehdottaa, jos Mikon avaruusolollekin tehtäisiin koti, joka voisi olla planeetta.

7 Pienryhmätoiminnan lähtötilanne

Henkilökunta koki, että työarjessa oli haastavaa löytää aikaa ja paikka pienryhmätoiminnalle. Tiimit tekivät hyvin vähän keskenään yhteistyötä toiminnan suunnittelussa ja olivat harvoin tietoisia, millaista toimintaa toinen tiimi oli suunnitellut omalle ryhmälleen. Päiväkodin tiloista puuttui selkeästi määritellyt tilat eri toiminoille. Henkilökunta kertoi, että aiemmin erilaisille leikeille oli omat tilansa, kuten kotileikeille oma nurkkaus ja rakenteluleikeille oma mattoalue. Jossain vaiheessa tilojen jakamisesta ja määrittelystä oli luovuttu ja lapset saivat käyttää melko vapaasti kaikkia tiloja. Koska tiimit kommunikoivat keskenään vain vähän pienryhmätoimintaan liittyvistä asioista, ei heillä ollut luonnollisesti etukäteen aina tietoa, oliko toinen tiimi suunnitellut käyttävänsä jotain ennalta suunniteltua tilaa ryhmätoiminnalleen. Pienryhmätoiminnan toteutumisen helpottamiseksi ehdotin henkilökunnalle, että päiväkodin tilojen käyttöä ja rajaamista pohdittaisiin uudelleen samalla kun oppimisympäristöä joka tapauksessa kehitettiin. He pitivät ehdotusta hyvänä. Toisena kehitysehdotuksena henkilökunnan kanssa pohdittiin päivän ja viikon rytmittämistä niin, että pienryhmätoiminnalla olisi jokin vakituinen päivä tai aika viikkojärjestyksessä. Ehdotuksiin liittyvän keskustelun perusteella oli havaittavissa, että pienryhmätoiminnan kehittämisen haasteiden taustalla ei ollut pelkästään sen toiminnan suunnittelu, vaan yleisesti pienryhmätoiminnan huomioiminen viikkoaikataulussa.

8 Kehittämistyön vaiheet ja menetelmät

Prosessin alussa kävimme päiväkodin henkilökunnan kanssa yhdessä läpi päiväkodin nykytilanteen ja mitkä osa-alueet koettiin ongelmakohtiksi tai haasteiksi. Nykytilanteen selvittämiseksi kohdistettiin kehittämisen tarve. Selvityksessä käytin menetelminä havainnointia, kyselylomaketta ja haastattelua. Kun aineisto oli kerätty havainnoinnin, kyselyn ja haastatteluiden avulla, suunnittelin ja toteutin niiden pohjalta työkalun - Apparin. Henkilökunta perehdytettiin Apparin käyttöön ja sitä testattiin. Testauksen jälkeen suoritin vielä yhden kyselyn, jolla kerättiin palautetta Apparista.

Opinnäytetyöllä haluttiin kehittää henkilökunnan tapaa toimia ryhmätoiminnan suunnittelussa ja dokumentoinnissa. Lähtökohtana kehittämislle oli henkilökunnan olemassa olevat työtavat. Työtapoja ei haluttu radikaalisti muuttaa, vaan niistä haluttiin tehdä paremmin toimivia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan suunnittelun ja dokumentoinnin tärkeyttä varhaiskasvatustoiminnassa. Kehittämisessä haluttiin alusta asti huomioida henkilökunnan kasvatuskäsitteet, mielipiteet, ammattitaito ja osaaminen. Ulkopuolisen toimijan, tässä tapauksessa opiskelijan, tehtäväksi jäi havainnointi ja henkilökunnan kuuleminen kyselyillä sekä haastatteluilla. Tarkoituksena oli, että ideat, ajatukset ja lähtökohdat kehitystyölle löytyisi henkilökunnalta.

Työntekijöistä lähtöisin oleva kehittäminen on toimintatutkimusta. Se koostuu kahdesta osaluokasta; tutkimuksesta ja toiminnasta. Toimintatutkimus lähtee toimijoista itsestään, tässä tapauksessa henkilökunnasta. Sen tavoitteena on pysyvä muutos, joka on lähtöisin toimijoiden halusta kehittää jotain toimintaansa. Toimintatutkimus keskittyy käytännön ongelmien ratkaisuun. Tutkimiseen ja kehittämiseen osallistuvat ne tahot, joita tutkittava ongelma koskee. (Kananen 2014, 11). Opinnäytetyön haasteena oli henkilökunnan sisäisen motivaation löytäminen kehittämislle. Tästä syystä erityisesti haastatteluissa nostettiin esille heidän omia ajatuksiaan ja arvojaan varhaiskasvatuksesta ja omassa työssä toimimisesta. Työyhteisön kuuleminen ja kuunteleminen olivat tärkeitä elementtejä toimivan työkalun kehittämisen kannalta.

Toimintatutkimus etenee sykleissä ja sen ominaispiirteitä ovat toiminnan kehittäminen, yhteistoiminta, tutkimus ja toimijan mukana olo (Kananen 2014, 4; Coghlan & Brannick 2010.) Tutkiminen alkaa nykytilanteen kartoittamisesta ja ongelman analysoinnista. Analyysin perusteella tehdään parannusehdotus, jota kokeillaan käytännössä. Kokeilu arvioidaan. Mikäli arvioinnin jälkeen ongelmaa ei olla saatu ratkaistua, aloitetaan sykli alusta. (Kananen 2014, 34). Opinnäytetyössä työn suunnitteluvaiheeseen sisältyi yhteydenpitoa yhteistyöpäiväkodin kanssa ja kehittämiskohteet käytiin läpi yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Myös henkilökuntaa kuultiin ja heidän mielipiteensä kehitettävien asioiden osalta huomioitiin. Kuulemiseen käytettiin havainnointia, kyselyä ja haastattelua. Kerätyn aineiston perusteella suunniteltiin henkilökunnalle työkaluksi Apparin. Kun Apparia oli testattu käytännössä, henkilökunta antoi siitä palautteen. Jotta toimintatutkimuksen tunnuspiirteet olisivat täyttyneet, olisi palautteenannon jälkeen Apparille tehty korjauksia palautteen perusteella ja korjattu versio olisi testattu uudestaan. Tutkimukselle olisi syntynyt selkeä sykli. Tässä tapauksessa työ kuitenkin päättyi palautteiden läpi käymiseen ja niiden pohjalta tehtyyn reflektioon. Näin ollen kyseessä on kehittämistyö, jolla on toimintatutkimuksen piirteitä.

Kehittämistyöllä puututaan ongelmiin, jotka nousevat käytännöstä, ja niitä pyritään ratkaisuun. Sen tavoitteena on luoda uusia ideoita, ratkaisuja ja toimintatapoja. Kehittämistyö keskittyy käytännön parannuksiin ja ratkaisuihin uuden teorian tuottamisen sijaan. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 18-19).

8.1 Menetelmistä

Kehittämistyön aineistonkeruussa käytettiin kahta kyselyä, havainnointia sekä haastattelua. Kysely ja haastattelu menetelminä muistuttavat toisiaan. Kysely voidaan kuitenkin määritellä menetelmätavaksi, jossa kyselylomake täytetään itse. Haastattelussa haastatteliija esittää kysymykset tiedonantajalle ja merkkää ne ylös tiedonantajan puolesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72-73; Eskola 1975).

Tässä opinnäytetyössä kyseessä ollut kehittämistyö sisälsi laadullisen tutkimuksen elementtejä. Laadullisessa tutkimuksessa haastattelua voidaan käyttää joustavasti. Haastattelukysymyksiä voidaan esittää sellaisessa järjestyksessä, jossa ne koetaan tarpeelliseksi. Tärkeintä on saada kerättyä kysymysten avulla mahdollisimman paljon tietoa. Haastattelutilanteessa on etua, jos kysymyksiin on saanut tutustua etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72).

Kyselyssä luotetaan siihen, että vastaaja ymmärtää kysymykset ja osaa vastata niihin. Toisin kuin haastattelussa, kyselyssä sen tekijällä ei ole mahdollisuutta toistaa tai tarkentaa kysymyksiä tai keskustella kysymyksistä laajemmin tarvittaessa. Lomakekyselyn kysymysten tulisi olla tarkkaan harkittuja. Kysymyksille täytyy löytyä perustelu tutkimuksen viitekehuksesta. Perustelu voi löytyä olemassa olevasta tiedosta tai tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-75).

Teemahaastattelussa haastattelukysymykset perustuvat etukäteen valittuun teemaan. Teema on kytköksissä tutkimuksen viitekehukseen. Teemahaastattelun avoimuudesta riippuen haastattelu voi pitäytyä ennalta suunnitelluissa kysymyksissä tai edetä osittain intuitiivisesti. Syvähaastattelussa eli avoimessa haastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä. Haastattelulle määritellään ilmiö, jonka puitteissa haastattelu etenee. Haastatteliija rakentaa jatkokysymykset saatujen vastausten varaan haastattelun edetessä. Kysymysten täytyy kuitenkin edelleen perustua tutkittuun ilmiöön. Avoin haastattelu voidaan tehdä useampaan kertaan samalle henkilölle ja haastateltava voi reflektoida ammattitaitoaan oman mielipiteensä mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75-77).

Havainnointi on aistivaraisten havaintojen tekemistä ja niiden dokumentoimista. Havainnointi on suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin perusta. Toiminnan kehittämisen kannalta on keskeistä tehdä havainnointia, dokumentoida havainnot ja analysoida niitä. Havaintojen perusteella voidaan suunnitella ja kehittää toimintaa (Koivunen & Lehtinen 2005, 15-17).

8.2 Havainnointi ja haastattelu

Ensimmäinen toimenpide oli havainnoida kehitettävää toimintaa ja siihen liittyviä prosesseja. Havainnointi keskittyi toiminnan suunnitteluun. Havainnoinnin kohteena oli pääasiassa henki-

lökunta. Havainnoinnissa oli tarkoitus huomioida toiminnan suunnitteluun liittyen suunnitteluun käytetyt menetelmät ja apuvälineet, tavoitteellisuus, aikataulu ja vuorovaikutus työntekijöiden välillä, sekä työntekijöiden ja lasten välillä.

Havainnointia varten osallistuin ulkopuolisena tarkkailijana 1-3-vuotiaiden ryhmässä työskentelevien viikoittaiseen tiimipalaveriin. Havainnointipäiväksi oli sovittu maanantai, joka yleisesti oli tiimin yhdessä sopima suunnittelupäivä. Havainnointipäivänä kävi ilmi, että kyseisen viikon suunnittelu oli tehty poikkeuksellisesti jo edellisen viikon torstaina, sairaspöissaoloista johtuen. Havainnointia ei voitu tehdä virallisesta tiimipalaverista. Tiimi kuitenkin kokoontui ja havainnoitsija pääsi avoimen haastattelun keinoin juttelemaan tiimin jäsenien kanssa aiheesta. Haastattelu nauhoitettiin.

Tiimi esitteli suunnittelulomakkeen, jota käytettiin suunnittelun ja arvioinnin tukena. He kertoivat, että usein lomakkeen sarakkeisiin ei täytetty riittävän tarkasti suunnitelmia, jotta niitä olisi voitu tulkita myöhemmin, kun suunnittelua arvioitiin jälkikäteen. Suunnittelulta tuntui puuttuvan perusta henkilökunnan mielestä.

1-3-vuotiaiden kasvattajat kokivat, että päiväkodissa oli yleisesti kiireen tuntu päivittäin, joka aiheutti haasteita muun muassa aikatauluihin. He myös kokivat, että lapset saivat liian vapaasti levittää leikkejä eri puolille tiloja. Tunteen taustalle he arvelivat esimerkiksi sitä, että päiväkodilla ei ole käytössä järjestelmällisesti leikkialueita, leikkiin ohjaamista tai jakamista. Päiväkodilla oli olemassa leikkitalu, joka oli näkyvällä paikalla. Leikkitalussa oli selkeästi nähtävissä kuvat eri tiloista, joissa lasten oli mahdollista leikkiä. Kuviin oli myös merkattu, kuinka monta lasta leikkiin mahtui missäkin tilassa. Leikkitalun käyttö oli kuitenkin jäänyt jostain syystä pois. Henkilökunta kuvaili, että heillä on hallitsematon tunne sisätiloissa. He kuitenkin tiedostivat, mistä haasteet johtuvat ja he osasivat myös kertoa, kuinka he voisivat korjata ja helpottaa tilannetta.

Päiväkotiin oli syksyn aikana otettu käyttöön enemmän liukuvia aikataukuja. Aikataulujen ajatuksena oli ollut se, että ryhmät esimerkiksi syövät ja ulkoilevat porrastetusti. Porrastettu aikataulu mahdollistaisi ryhmäkohtaisesti sisätilojen paremman käytön. Esimerkiksi kun pienten ryhmä ulkoilee, voisivat isommat olla rauhassa sisällä ja jakaa toimintaa laajemmalle alueelle. Henkilökunta kuitenkin koki syksyn jälkeen, että koko tilojen ollessa käytössä, lapset hajaantuivat sisätiloissa ja tunne oli hallitsematon. Liukumat ruokailussa koettiin myös haastavaksi erityisesti 1-3-vuotiaiden lasten kanssa. Aamuisin liukuva aamupala tuntui hallitsemattomalta, koska toisen aikuisen täytyi avustaa ruokailussa ja toiselle jäi kaikki muut lapset hoidettavakseen.

1-3-vuotiaiden ryhmän päivän aikatauluun kuului aamupala, pissattaminen ja pukeminen, aamupäivän ulkoilu, lyhyt toimintahetki, ruokailu, päiväuniaika, välipala, pissattaminen ja pukeminen sekä iltapäivän ulkoilu. Aikataulu tuntui henkilökunnan mielestä välillä kiireiseltä.

Kiire koettiin ajoittuvan erityisesti siirtymiin ruokailuiden jälkeen ja ulos lähdettäessä. Pienryhmätoiminnalle oli haasteellista löytää aikaa. Lasten omalle leikille ei myöskään meinannut jäädä aikaa. Toimintahetki ja vapaan leikin aika ajoittui samaan ajankohtaan päivässä; aamu-päivän ulkoilun ja ruokailun väliin. Aikaa toiminnalle ja leikille oli yhteensä yleensä puoli tuntia.

Henkilökunnan jäseniltä kysyttiin myös, millaista pienryhmätoimintaa he tekivät lasten kanssa toimintahetken aikana. Toiminta koostui usein perinteisistä askarteluista, loruiluista ja muista tavanomaisista toiminnoista. Pienryhmään otettiin 3-4 lasta kerrallaan. Koska ryhmässä oli eri-ikäisiä lapsia, ei kaikille voitu tarjota samaa toimintaa. Valitettavasti satunnaisesti se tarkoitti sitä, että pienimmille lapsille ei voitu tarjota pienryhmätoimintaa varsinaisesti joka viikko. Heidän kanssaan keskityttiin enemmän hoitoon ja hoidollisiin tilanteisiin.

Henkilökunta koki, että uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä lapsilähtöisyyttä korostettiin jo niin paljon, että se rajoitti suunnittelua. Suunnittelun taustalle ei voitu tehdä raameja, jotka ohjaisivat toiminnan suunnittelua vuoden mittaan. Henkilökunnan täytyisi suunnitella toiminta niin, että suunnittelun taustalla olisivat suunnitteluhetken aikana pinnalla olevat lasten toiveet ja mielenkiinnon kohteet. Usein he kokivat, että toiminta täytyi suunnitella enemmän kehityspsykologian näkökulmasta, koska pienimmät lapset eivät varsinaisesti osaa ilmaista tai tuoda esiin omia toiveita tulevan tekemisen suhteen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältö koettiin henkilökunnan jäsenien kesken selkeänä, että se ei tuonut mitään uutta. Sisältö tuntui itsestään selvältä ja velvoittavuus koettiin lähinnä rasitteena. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä, henkilökunta koki, että heidän pitäisi kirjata enemmän asioita ylös suunnitteluun ja arviointiin liittyen. Tästä syystä velvoittavuus koettiin rasitteena ja se aiheutti myös riittämättömyyden tunnetta henkilökunnalle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kokonaisuudet tuntuivat vaikeilta hahmottaa ja kaikki henkilökunnan jäsenet eivät olleet täysin edes lukeneet Opetushallituksen uusinta julkaisua varhaiskasvatuksen perusteista. Apparilla oli tämän perusteella tarpeellista esitellä oleellisia kokonaisuuksia julkaisusta sellaisessa tiivistelmässä, että henkilökunta jaksaisi paneutua niihin. Suunnittelemisen saisi raameja jo esimerkiksi valtakunnallisten varhaiskasvatuksen tavoitteiden hahmottuessa.

8.3 Kysely

Henkilökunnalle oli jätetty ennen havainnointia kyselylomake (liite 1) täytettäväksi. Kyselyyn oli aikaa vastata kymmenen työpäivää, jonka jälkeen ne haettiin päiväkodilta analysoitavaksi. Kyselyssä oli yhteensä kymmenen kysymystä, joihin vastattiin kyllä tai ei vastausvaihtoeh-

doilla. Kyselyn täyttäjät merkitsivät nimensä kyselylomakkeelle, jotta kyselyn vastauksilla pystyttiin täsmentämään myöhemmin pidetyn haastattelun kysymyksiä. Kyselyllä haluttiin lisäksi saada henkilökuntaa pohtimaan työkalun kehittämisen kannalta tärkeitä teemoja ja miettimään millaista toimintaa ja sen suunnittelu sillä hetkellä oli.

Kyselyyn vastasi neljä henkilöä. Yksi vastaajista ei voinut vastata kaikkiin kysymyksiin työnsä vuoksi. Kysymykset oli suunnattu enemmän toiminnan suunnittelusta ja dokumentoinnista vastuussa oleville henkilökunnan jäsenille. Tämän vuoksi lastenhoitaja ei voinut vastata jokaiseen kysymykseen.

Vastausten perusteella henkilökunta tunsi lapsiryhmänsä hyvin ja huomioivat lapsia yksilöinä päivittäin. Kaikki vastaajat kertoivat havainnoivansa lasten leikkejä päivittäin. Jokainen lapsi tuli kohdatuksi vähintään kerran päivässä. Pienryhmätoiminnan pitäminen koettiin kyselyn perusteella mieluisaksi ja jokaisella lapsella oli mahdollisuus osallistua pienryhmätoimintaan vähintään kerran viikossa. Toiminta ja sen suunnittelu koettiin lapsilähtöiseksi. Vastaajat kokivat myös, että toiminnan onnistumista tai sen kehittämistarpeita arvioitiin jälkepäin yhdessä muiden kasvattajien kanssa.

Hajontaa vastauksissa löytyi kysymyksiä numero kuusi ja seitsemän kohdalla. Eräs vastaajista ei ollut sitä mieltä, että kasvattajatiimi suunnittelisi tulevan toiminnan yhdessä. Toinen vastaaja ei osannut sanoa onko suunnitteleminen helppoa. Hän merkitsi ruksin ”kyllä” ja ”ei” vaihtoehdon väliin.

Kyselyn vastauksien perusteella oli havaittavissa, että kehittäminen tuli kohdentaa kasvattajatiimien tapaan suunnitella toimintaa. Havainto tuki ajatusta työkalusta, jolla tuettiin lapsilähtöistä suunnittelua, johon jokainen tiimin jäsen voi osallistua. Vastauksien perusteella haastattelua varten kehitettiin valmiiksi henkilökohtaisia lisäkysymyksiä. Lisäkysymysten tarkoitus oli avata haastateltavan näkökulmaa nimenomaan niistä asioista, jotka koskivat kehitettävää osa-aluetta toiminnan suunnitteluun liittyen. Lisäksi kysymyksillä haluttiin lisätä tietoa siitä, kuinka lapsilähtöisyys huomioitiin henkilökunnan mielestä toiminnan suunnittelussa.

Kyselyn vastaukset olivat osittain ristiriidassa sen kanssa, millaista tietoa oli saatu kerättyä havainnointikäynnillä toteutuneesta haastattelusta. Myöhemmin tehdyissä yksilohaastatteluissa halusin avata asiaa ja selvittää mistä ristiriitaiset tiedot tulivat.

8.4 Yksilohaastattelut

Haastattelu toteutettiin yksittäin jokaiselle henkilökunnan jäsenelle. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastattelu eteni keskustelevalle tyylillä ja haastateltavalle saatettiin esittää tarkentavia lisäkysymyksiä, jotka perustuivat kyselylomakkeella kerättyyn tietoon. Haastattelu oli avoin haastattelu. Tavoitteena oli kerätä mahdollisimman paljon työntekijän omaan kokemukseen perustuvaa aineistoa.

Ensimmäisen haastattelun jälkeen havaittiin, että päiväkodin johtajalla ja muilla henkilökunnan jäsenillä oli usein toisistaan eroavia mielikuvia toiminnasta ja sen suunnittelusta. Johtajalla oli selkeä kasvatuskäsitys. Näkemys ei suoraan poikennut muiden työntekijöiden vastauksista havaittavissa olevista näkemyksistä. Haastatteluista sai kuitenkin sen kuva, että kasvatuskäsityksestä, toimintatavoista ja -kulttuurista ei ollut keskusteltu koko henkilöstön kesken riittävän avoimesti ja perinpohjaisesti. Jokainen henkilökunnan jäsen kuitenkin mainitsi lapsilähtöisyyden toiminnassa ja sen suunnittelussa ja arvottivat sen korkealle. Usea pohti miten lapsilähtöisyyttä saisi lisättyä ja millaisia muita keinoja voisi käyttää kuin vain lasten leikkien havainnointi.

Haastatteluiden perusteella koin, että työkalu tarvitsee havainnointia tukevan näkökulman, jotta lapsilähtöistä suunnittelua voidaan tukea. Henkilökunnalta löytyi useita hyviä ajatuksia, ideoita ja huomioita, mutta ne tuntuivat jäävän arjen jalkoihin. Haastatteluissa ilmeni, että henkilökunnan jäsenet ajattelivat monista asioista hyvin samalla tavalla keskenään, mutta ilmaisivat itseään hieman eri näkökulmista. Mahdolliset ristiriidat saattoivat kummuta tästä. Yhtenäistämällä toimintatapoja keskeisten teemojen, kuten lasten havainnoinnin, ryhmätoiminnan aikatauluttamisen ja sen suunnittelun osa-alueilla, voitaisiin ristiriitoja ja väärinymmärryksiä vähentää ja toimintaa kehittää.

Yksilöhaastattelussa toistui paljon samaa, kuin aiemmin havainnoinnin yhteydessä tehdyssä haastattelussa. Haastateltavien oli kuitenkin selvästi helpompi tuoda yksilöhaastattelutilanteessa enemmän esiin omia näkökulmia kasvatustavoista ja päiväkodin toimintakulttuurista. Haastateltavien vastaukset ja pohdinnat peilasivat voimakkaasti heidän työnkuvaansa ja koulutustaustaansa. Esimerkiksi lastenhoitaja havainnoi lapsia enemmän esimerkiksi ruokailun yhteydessä, kun taas lastentarhanopettajan havainnointi saattoi keskittyä enemmän ohjatun toiminnan aikana tehtyihin havaintoihin.

9 Keskeiset käsitteet

Keskeisiä käsitteitä prosessissa olivat tavoitteellinen suunnittelu, dokumentointi, lapsilähtöisyys ja pienryhmätoiminta. Tavoitteellisella suunnittelulla tarkoitetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet täyttävää toiminnan suunnittelua. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Valtakunnallisia tavoitteita on kymmenen. (Varhaiskasvatuslaki 2 a §). Tavoitteellinen suunnittelu voidaan pilkkoa myös päiväkohtaisiin tavoitteisiin, ryhmäkohtaisiin tavoitteisiin ja lapsikohtaisiin tavoitteisiin. Kaikki asetetut tavoitteet perustuvat lopulta kuitenkin valtakunnallisiin tavoitteisiin.

9.1 Dokumentointi

Dokumentoinnilla tarkoitetaan tässä tekstissä ryhmäkohtaisen toiminnan suunnittelun ja tavoitteiden toteutumisen seurannan dokumentointia. Vaikka päiväkodilla oli käytössä jo lo-

make, johon kirjattiin sekä suunnitteluvaihe, että arviointi suunnitelmien toteutumisesta, koettiin silti, että suunniteltua toimintaa ei pystytty kyseisellä lomakkeella varsinaisesti perusteamaan. Uusi kehitetty työkalu Appari oli tarkoitettu täsmentämään ajatuksia suunnitelmien takaa. Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioimisessa ja kehittämässä. Se mahdollistaa lapsen ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Se tuottaa tietoa lapsen kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista monipuolisesti ja konkreettisesti. Pedagoginen dokumentointi opettaa henkilöstölle lapsista yksilöinä ja ryhmänä. Sen tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatus lapsilähtöisesti ja ilman sitä henkilökunnan on haastavaa arvioida pedagogista toimintaa tai suorittaa itsearviointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 37.) Dokumentoinnin keinoja on monia. Dokumentointia voidaan tehdä kirjallisena, kuvaamalla tai muulla tavoin tallentamalla. Oleellista on, ette se on mahdollisimman tarkkaa. (Koivunen & Lehtinen 2015, 77).

9.2 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan toiminnan suunnittelua, jossa huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet, fyysiset ja psyykkiset valmiudet sekä heidän mielipiteensä ja ehdotukset. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsi on osallisena suunnittelussa ja kokee osallisuutta suunnittelun aikana ja toiminnan toteutuessa. Lapsilähtöinen toiminta antaa lapselle osallisuuden tunteen, edistää yhteisöllisyyttä, kehittää vuorovaikutustaitoja ja vahvistaa lapsen minäkuvaa. Tällaisen toiminnan suunnittelun taustalla ovat monipuoliset työtavat. Lasten ikä, tarpeet, kiinnostuksen kohteet ja edellytykset, sekä varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet ohjaavat työtapojen valintaa. Lapsen omaehtoinen ja ohjattu leikki, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu ovat lapselle luontevia oppimisen keinoja, jotka edistävät osallisuutta ja luovuutta. Henkilöstön ammattitaitoa kuvaa se, kuinka herkästi he osaavat tunnistaa erilaisten tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Erityisesti pienempien lasten kohdalla aikuisen on pystyttävä lukemaan kehollisia ja sanattomia aloitteita. Tämä vaatii läsnäoloa ja hyvää yksilön tuntemista. Parhaimmillaan kasvattaja ja aikuinen pystyy tarjoamaan kaikille lapsille mahdollisuuden osallistua työtapojen suunnitteluun ja valintaan lapsen edellytyksien mukaisesti. Työtapojen monipuolinen käyttö tarjoaa kaikille lapsille mahdollisuuden oppia ja kokea onnistumisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38).

9.3 Pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminnalla tarkoitetaan päiväkodin ohjattua ryhmätoimintaa, johon osallistuu kasvattajan lisäksi rajattu määrä ryhmän lapsia. Pienryhmätoimintaa halutaan tarjota yhdenvertaisesti kaikille ryhmän lapsille vaihtelevissa ryhmissä. Pienryhmätoiminnan tarkoituksena on tarjota lapsille yksilöidympää ohjattua toimintaa, joka perustuu ryhmän sekä yksilön kehitykseen ja oppimiseen liittyviin tavoitteisiin. Pienempää ryhmää ohjattaessa kasvattaja pystyy ha-

vainnoimaan yksittäistä lasta tarkemmin ja tarvittaessa auttamaan haastavammissakin asioissa yksilöidysti. Pienessä ryhmässä aikuisen läsnäolo on lapselle konkreettisempaa kuin suuressa.

Kehittämistyön prosessiin osallistuivat kaikki päiväkotiyksikön työntekijät. Työntekijöistä käytetään opinnäytetyössä termiä henkilökunta. Termillä tarkoitetaan kaikkia päiväkotiyksikössä toimivia kasvattajia. Opinnäytetyössä kehitetään suunnittelua ja dokumentointia tukevaa työkalua. Työkalusta käytetään nimeä Appari.

10 Appari työkalun kehittäminen

Havainnoinnin, kyselyn ja haastattelun perusteella suunniteltiin henkilökunnan käyttöön työkalu. Työkalu sai nimekseen Appari. Appari sisälsi lyhyen ohjekirjasen, joka oli tiivistelmä henkilökunnan mainitsemista varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden osa-alueista ja kahdesta lomakkeesta. Toinen lomakkeista oli suunniteltu niin, että se täytetään aivan aluksi tiimissä kerran. Tarkoituksena oli saada tiimi keskenään keskustelemaan oppimisen osa-alueita ja pohtimaan niiden merkitystä omassa ryhmässä. Toiseen lomakkeeseen oli tarkoitus kirjata varsinaista suunnittelutyötä.

Apparin tarkoitus oli olla helppo ja nopea käyttää olemassa olevan suunnittelutyökalun rinnalla. Sillä haluttiin saada selkeä perustelu suunnittelulle toiminnalle. Toimintaa olisi voitu perustella lapsilähtöisyydellä, sekä oppimisen osa-alueilla. Haastatteluiden perusteella henkilökunta koki olevansa tyhjän päällä suunnittelussa, koska päiväkodilla ei ollut käytössä vuosikelloa, joka olisi määrittänyt raameja toiminnalle. Oppimisen osa-alueet koettiin hyväksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisiksi raameiksi, joilla suunniteltua toimintaa olisi voitu helposti perustella. Osa-alueista pystyi myös poimimaan teemoja. Henkilökunta perehdytettiin Apparin käyttöön ja he testasivat Apparia käytännössä.

11 Lapsen havainnointi osaksi Apparia

Apparin yhdeksi perustaksi valittiin lasten toiminnan havainnointi. Apparin käyttöä varten lapsia havainnoitiin säännöllisesti ja aktiivisesti viikon mittaa. Henkilökunta pystyi selvittämään, millaiset aiheet olivat ajankohtaisia lapsen arjessa ja millaisia asioita lapsi harjoitteli. Havainnointi kohdistettiin erityisesti lapsen omatoimiseen leikkiin, jutusteluun ja ihmettelyn aiheisiin, sekä sosiaalisiin suhteisiin, eli kenen kanssa lapsi leikki mieluiten. Havainnot kirjattiin ylös tiimipalaveria varten. Havainnot käytiin läpi tiimien palavereissa ja niistä poimittiin aiheet tulevan viikon pienryhmätoimintaan, jotka jaoteltiin lomakkeelle osa-alueittain oppimisen osa-alueita hyödyntäen. Pelkkä lapsen havainnointi ei kuitenkaan taannut lapsilähtöisyyttä suunnittelussa. Havainnoimalla lapsia aiheet tulivat heiltä, mutta lapsi itse oli tässä prosessissa passiivisena osapuolena. Jotta lapset voitiin osallistaa toiminnan suunnitteluun, heidän täytyi olla tietoisia osallisuudestaan. Osallisuus kasvattaa lapsen myönteistä minäku-

vaa. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 87). Havainnointi voidaan tehdä näkyväksi lapselle osallistumalla havainnoitavaan tilanteeseen. Sopivan hetken tullen aikuinen voi kysyä lapselta esimerkiksi leikkiin liittyvän kysymyksen. Tällä tavalla havainnointiin lisätään haastattelun elementtejä.

Henkilökunta kertoi jo aiemmin tehneensä havainnointia aktiivisesti, mutta havaintoja ei laitettu varsinaisesti muistiin. Tästä johtuen tiimipalaverissa oli haastavaa palata viikon mittaan tehtyihin havaintoihin. Toisinaan jonkun tiimin jäsenen puuttuessa palaverista, hänen havaintonsa saattoivat jäädä kokonaan huomioimatta suunnittelussa. Tehdyt havainnot saattoivat myös jäädä kirjaamatta alkuperäiselle suunnittelulomakkeelle, jolloin suunnitelma näytti siltä, että sen teemoille ei ollut perustelua. Kirjaamalla havainnot ylös, suunnitelmat olivat perustellumpia ja lapsilähtöisyys näkyi selkeämmin toiminnan teemoissa.

12 Henkilökunnan palaute Apparista

Testauksen jälkeen Apparin toimivuutta arvioitiin yhdessä henkilökunnan kanssa. Henkilökunnalle tehtiin uusi kysely. Kysely suoritettiin sähköpostitse, koska yhteistä aikaa oli haastavaa sopia päiväkodin poikkeuksellisen työtilanteen vuoksi. Appari oli koettu melko tarpeettomaksi. Kokeilu-aika olisi saanut olla pidempi, jotta Apparin käyttöön olisi ehtinyt syntyä rutiini. Oppimisen osa-alueet eivät olleet riittävä lähde toiminnan teemoille. Lasten havainnointia tehdessään, henkilökunta koki havaintojen ylös kirjaamisen haastavaksi työarjen keskellä. He kuitenkin kertoivat vastauksissa, että kun havaintoja oli tehty, oli niiden huomioiminen toiminnan suunnitteluvaiheessa helpompaa. Havaintojen siirtäminen oppimisen osa-alueiden teemoihin onnistui.

Appari olisi täytynyt kohdentaa selkeästi lasten havainnointiin ja sitä kautta lapsilähtöisen suunnittelun vahvistamiseen. Appari olisi voinut olla työkalu, jota henkilökunta käyttää erityisesti kerätessään havaintoja tai lasten kanssa yhdessä ideoidessaan aiheita pienryhmätoiminnalle.

Selkeä ulkoasu oli yksi Apparin onnistuneita puolia. Lomake oli kyllä nopea täyttää, jos siihen keksi täytettävää. Selkeä ulkoasu yhdistettynä lapsilähtöisyys-teemaan olisi luonteva kehittämis ehdotus Apparille. Siitä voisi kenties luoda seinälle Apparitaulun, johon lapset saavat nostaa mielenkiintoisia ja mielekkäitä aiheita kuvina. Henkilökunta voisi havaintoja tehdessään liimata post-itin muistisanan kanssa. Kerran viikossa Apparia purettaisiin. Viikoittainen tema sijoitettaisiin tiimipalaverissa oppimisen osa-alueen alle, jotta voitaisiin seurata viiden osa-alueen mukana oloa ryhmätoiminnassa.

13 Apparin edelleen kehittäminen

Mikäli kehittämistyö jatkuisi, seuraava askel olisi viedä Appari voimakkaammin havainnointia tukevaksi työkaluksi. Appari voisi koostua kolmesta kokonaisuudesta. Ensimmäinen kokonaisuus olisi havainnointi ja tästä vaiheesta tehtäisiin lapsille näkyvää. Ryhmän tilaan rakennettaisiin Apparin taulu, johon viikon mittaan lapset ja aikuiset keräisivät yhdessä mielekkäistä puuhista ja hyvistä ideoista muistiinpanoja. Lapset voisivat täyttää taulua kuvien avulla tai vaikka piirustuksilla. Henkilökunta voisi käyttää post it lappuja. Appari olisi lasten ja aikuisten yhteinen ideoiden säilytyspaikka.

Toisessa vaiheessa taululta poimittaisiin viikon päätteeksi ideat talteen ja ne otettaisiin mukaan tiimipalaveriin. Palaverissa havainnot ja ideat lajiteltaisiin oppimisen osa-alueiden mukaan teemoittain ja sitä kautta mukaan viikkosuunnitelmiin. Kolmannessa vaiheessa viikkosuunnitelman ryhmäpuuhista kerrottaisiin lapsille aamupiirissä. Piirissä voitaisiin nostaa lasten viikkokalenterin yhteyteen Apparissa olleet kuvat ja piirroset. Yli jääneet ideat ja piirroset talletettaisiin Apparin aarrearkkuun myöhempää käyttöä varten.

Tällaisella konseptilla lapsilähtöisyys pääsisi esille suunnittelussa. Apparitaulun täyttäminen ja sen purkaminen tiimipalavereissa vaatisi alkuun totuttelua ja sisäänajo vaiheessa toimenpiteet saattaisivat vaatia aiempaa enemmän aikaa. Olettaisin kuitenkin, että rutinoituessaan tämä käytäntö herättäisi enemmän keskustelua ja kiinnostusta lasten keskuudessa pienryhmätoiminnan teemoja kohtaan ja saattaisi jopa muuttaa sen luonnetta. Lapset voisivat kokea pienryhmätoiminnan omana projektinaan, jonka sisältöön he saisivat vahvasti vaikuttaa. Henkilökunnalle puolestaan kehittyisi uusia havainnoinnin keinoja, viikkosuunnittelua varten olisi enemmän materiaalia, josta suunnitelmia voisi muodostaa ja dokumentoinnista tulisi luultavasti kattavampaa.

14 Prosessin aikataulu

Työn suunnitteluvaihe alkoi syksyllä 2017. Suunnitteluun sisältyivät aiheen sopiminen ja rajaaminen yhteistyötahon kanssa, aikataulun suunnittelu, työn sisällön suunnittelu. Tammikuussa 2018 sovittiin tapaamisia päiväkodille. Havainnointi, kysely, haastattelu, toinen haastattelu ja arviointikysely toteutettiin keväällä 2018. Toiminnallinen vaihe saatiin päätökseen toukokuun 2018 loppuun mennessä.

Työn oli alun perin arvioitu valmistuvan kesään 2018 mennessä. Yhteistyötahon kannalta aikataulu piti, Apparin ollessa valmiina käytettäväksi alun perin suunnitellun aikataulun mukaisesti. Appari ei kuitenkaan sellaisenaan palvellut henkilökuntaa riittävän hyvin, joten kehittämistyölle olisi täytynyt varata lisää aikaa.

15 Arviointi

Arviointi perustui luodun työkalun toimivuuteen. Työkalun toimivuuden arvioijina toimivat päiväkodin henkilökunta. Arviointi tehtiin sähköpostitse välitetyllä kyselyllä. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda päiväkodin henkilökunnalle työkalu, joka helpottaa toiminnan suunnittelua. Tavoitteena oli luoda työkalu, jonka avulla toimintaa voidaan suunnitella helposti oppimisen osa-alueet huomioiden. Työkaluun haluttiin yhdistää suunnittelun, tavoitteen asettamisen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja dokumentoinnin osa-alueet. Sillä haluttiin lisätä lapsilähtöisen toiminnan suunnittelua sekä lisätä pienryhmätoimintaa. Työkaluksi kehitettiin suunnittelulomake Appari, joka keskittyi erityisesti siihen, että lapsilta lähtöisin olevat teemat ja toiveet näkyivät ryhmätoiminnan suunnittelussa. Henkilökunta testasi Apparia käytännössä, mutta valitettavasti testausjakso oli suunniteltua lyhyempi olosuhteiden muuttuessa. Palautteen saaminen henkilökunnalta oli haastavaa ja he eivät ottaneet kehitysehdotuksilla kantaa Appariin. Tämän perusteella oletin, että työkalu ei ollut riittävän toimiva sellaisenaan henkilökunnan tarpeisiin. Kuitenkin sen kehittäminen oli lähes mahdotonta, koska yhteistyöholtta puuttui motivaatio Apparin kehittämiseen. Ymmärsin saadun palautteen perusteella, että Appari oli peruseriaatteeltaan riittävän yksinkertainen, jotta siitä olisi voinut mahdollisesti kehittää suunnittelua ja dokumentointia tukevan työkalun. Kyseenalaistin itse palautteen perusteella sen, olinko onnistunut perehdyttämään henkilökunnan riittävän hyvin Apparin käyttöön ja ymmärsivätkö he todella sitä testatessaan, mikä työkalun todellinen tarkoitus oli. Henkilökunta vaikutti takertuneen ajattelemaan korostetusti kirjattua dokumentaatiota ja suunnittelun onnistumisen itsearviointia. Apparin tarkoituksena kuitenkin oli selkiyttää henkilökunnalle lapsista lähtöisin olevien teemojen valikoimaa, ja tämän kautta helpottaa heille suunnatun toiminnan suunnittelua. Epäonnistuminen todennäköisesti johtui Apparin sitomisesta liian voimakkaasti oppimisen osa-alueiden ympärille.

Oppimisen osa-alueet nousivat esille jo varhain haastatteluiden ohessa syntyneessä keskustelussa. Henkilökunta piti selkeistä kokonaisuuksista ja pitivät oppimisen viittä osa-aluetta tällaisena. Vaikka varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on runsaasti informaatiota ja tarttumapintaa, koki henkilökunta nimenomaan, että tällainen selkeästi jaoteltu koko toiminnan läpi kulkeva kokonaisuus on helppo hahmottaa. Viiden osa-alueen ajatuksena lomakkeella, oli toimia eräänlaisena tsekkauslistana. Lasten esiin tuomista teemoista muodostettaisiin toimintaa niin, että jokaista oppimisen osa-aluetta käsiteltäisiin tasapuolisesti. Valitettavasti Appari oli siltä osin epäonnistunut, että se korosti liikaa ja liian jäykästi nimenomaan oppimisen osa-alueita. Oleellisempaa olisi ollut keskittää huomio lasten havainnoinnin tukemiseen, jotta henkilökunta olisi saanut materiaalia, jolla ylipäättään suunnitella lapsilähtöistä toimintaa. Oppimisen osa-alueita olisi voinut tarkastella sitten siinä vaiheessa, kun tehtyjä suunnitelmia olisi tarkasteltu reflektiomiessä. Oppimisen osa-alueet olisi voinut jättää lomakkeelta pois. Havainnointilomakkeen olisi voinut suunnitella myös lapsille näkyväksi. Appari olisi voinut olla

esimerkiksi seinällä oleva taulu, johon olisi kerätty havaintoja ja lapsille mielekkäitä aiheita kuvin ja muistisanoin.

Jälkikäteen ajateltuna päiväkodille hyödyllinen projekti opinnäytetyönä olisi voinut olla uusi vuosikello, johon olisi pohdittu teemat uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Vuosikellosta olisi voitu tehdä niin joustava, että se olisi jättänyt runsaasti tilaa havaintojen perusteella tehtyihin suunnitelmiin. Vuosikelloon olisi voitu tuoda taustalle esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisista tavoitteista sekä kunnallisista tavoitteista tehdyt raamit.

Työkalun kehittäminen ei onnistunut, koska henkilökuntaa ei onnistuttu motivoimaan mukaan kehittämiseen. Prosessin aikana käytiin kuitenkin runsaasti hyviä keskusteluita haastatteluiden ohella, joista henkilökunnalle ja tiimeille tuntui olevan hyötyä. Vaikka Appari-projekti oli työkalun kehittämisen osalta epäonnistunut, projektin aikainen prosessi kehitti kuitenkin työyhteisöä ja selvästi haastoi heitä olemaan yhdessä entistä parempia. Prosessi sai osan henkilökunnan jäsenistä kiinnostumaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteista uudella tavalla ja tarkastelemaan sen teemoja uusista näkökulmista. Prosessi herätti keskustelua, jonka katson hyväksi. Vaikka en koe onnistuneen kehittämään henkilökunnan käyttöön toimivaa työkalua, koen onnistuneeni kehittämään heidän työyhteisönsä kommunikointia. Kehittämistyössä olen onnistunut.

Lähteet

Painetut

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu Kiikarissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/504

Sähköiset

JAMK University of Applied Sciences. Viitattu 18.12.2018. <https://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2016:17. Viitattu 18.12.2018. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Liitteet

Liite 1: Ensimmäinen kyselylomake.....	25
Liite 2: Haastattelukysymykset.....	27
Liite 3: Toinen kyselylomake	28
Liite 4: Appari työkalu ohjesivut	29
Liite 5: Appari lomakkeet	31

Liite 1: Ensimmäinen kyselylomake

Kyselylomake 1

Opinnäytetyö - Päiväkodin pienryhmätoiminnan suunnittelua ja dokumentointia tukevan työkalun kehittämistyö

Jenni Vakkila (1500837)

Vastaa kyselyyn ympyröimällä sopiva vaihtoehto kyllä/ ei

1. Havainnoin lasten leikkejä päivittäin. KYLLÄ

EI

2. Juttelen jokaiselle lapselle vähintään kerran hoitopäivän aikana. KYLLÄ

EI

3. Tunnen ja tiedän ryhmässäni olevien lasten mieltymyksiä, harrastuksia ja lempileikkejä.

KYLLÄ EI

4. Pidän mielelläni lapsille pienryhmätoimintaa.

KYLLÄ EI

5. Jokainen ryhmäni lapsi osallistuu pienryhmätoimintaan vähintään kerran viikossa.

KYLLÄ

EI

6. Suunnittelemme tulevan toiminnan yhdessä muiden ryhmän kasvattajien kanssa.

KYLLÄ

EI

7. Suunnitteleminen on helppoa.

KYLLÄ EI

8. Suunnitelmat tehdään kirjalliseen muotoon.

KYLLÄ EI

9. Arvioimme yhdessä muiden kasvattajien kanssa toiminnan onnistumista jälkeen päin ja huomioimme kehitettäviä asioita toimintaan ja sen suunnitteluun liittyen.

KYLLÄ

EI

10. Toiminta ja sen suunnittelu ovat lapsilähtöisiä.

KYLLÄ

EI

Liite 2: Haastattelukysymykset

Haastattelut

Opinnäytetyö - Päiväkodin pienryhmätoiminnan suunnittelua ja dokumentointia tukevan työkalun kehittämistyö

Jenni Vakkila (1500837)

Haastattelu 1. kysymykset (ennen työkalun suunnittelua)

1. Millaisena koet toiminnan suunnitteluun liittyvän suunnittelutyön?
2. Kuinka otat huomioon varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet toiminnan suunnittelussa?
3. Miten huomioit lasten mielipiteet ja mielenkiinnon kohteet toiminnan suunnittelussa?
4. Millaisena koet pienryhmätoiminnan suunnittelun?
5. Millaisena koet pienryhmätoiminnan ohjaamisen?

Liite 3: Toinen kyselylomake

Kyselyn 2. kysymykset (työkalun testauksen jälkeen)

1. Oliko uusi suunnittelutyökalu helppokäyttöinen? (Ei/Kyllä)
2. Miksi uusi suunnittelutyökalu oli/ei ollut helppokäyttöinen?
3. Koetko, että uusi suunnittelutyökalu helpottaa suunnittelua, toiminnan toteutusta ja sen dokumentointia?
4. Käyttäisitkö työkalua jatkossa osana toiminnan suunnittelun prosessia?
5. Onko sinulla kehitysehdotuksia suunnittelutyökalulle?

Liite 4: Appari työkalu ohjesivut

APPARI

suunnit- telu- työkalu

Pedagogisen suunnittelun tueksi päiväkodin
viikkosuunnitteluun

Appari suunnittelutyökalu

Appari on päiväkotien henkilökunnalle suunnattu opas ja työkalu, jonka tehtävänä on auttaa tiedostavan ja pedagogisen viikkotoiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja dokumentoinnissa. Appariin on koottu kolme toiminnan suunnittelua ohjaavaa kokonaisuutta valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista:

- 1) Varhaiskasvatuksen kahdeksan valtakunnallista tavoitetta (varhaiskasvatustalaki)
- 2) Laaja-alaisen osaamisen viisi osa-alueita (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)
- 3) Oppimisen viisi osa-alueita (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)

Kokonaisuuksien lisäksi Apparista löytyy lomake, jota voi käyttää muiden toiminnan suunnitteluun tarkoitettujen lomakkeiden tukena.

Apparin kolme kokonaisuutta, ovat poimintoja valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet pohjautuvat varhaiskasvatuslaissa määriteltyihin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Oppimisen osa-alueet puolestaan pohjautuvat laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin. Poimintojen tarkoituksena on syventää lukija perusteiden punaiseen lankaan; mihin varhaiskasvatus perustuu ja miksi. Appari on luotu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta, jotta se olisi hyödyllinen apuväline missä tahansa kunnassa ja päiväkodissa.

Apparin lomakkeet on suunniteltu käytettäväksi kasvattajatiimien viikoittaisissa suunnittelu- ja arviointipalaverissa. Lomake ohjaa suunnittelua ja arviointia tiedostavaan ja tavoitteiden saavuttamista mahdollistavaan suuntaan.

Kuinka Apparin lomaketta käytetään?

Apparin lomake liitetään viikoittain käytettävän suunnittelulomakkeen yhteyteen. Tulevan viikon ja toiminnan suunnittelu tehdään ensin normaaliin päiväkodille ja kasvattajatiimille tyypilliseen tapaan. Kun perinteinen suunnittelutyö on tehty, käydään suunnitelma läpi Apparin lomakkeen kanssa. Lomakkeelle merkitään tiimille sopivalla tavalla mitä oppimisen osa-alueita suunnitelmaan selkeästi sisältyy ja millä tavalla. Merkinnät voivat olla esimerkiksi rakseja, sanoja tai kokonaislauseita.

Seuraavassa tiimin palaverissa lomakkeeseen palataan uudelleen lyhyesti. Tiimi käy läpi esimerkiksi keskustellen toteutuiko suunnitelma ja käytettiinkö oppimisen osa-alueiden teemoja toiminnassa kuluneen viikon aikana. Arvioinnissa voidaan myös käydä läpi toteutuivatko oppimisen osa-alueiden teemat suunnitellulla tavalla tai mahdollisesti jotenkin toisin.

Lomakkeen tehtävänä on toimia kasvattajille suunnittelun, arvioinnin ja dokumentoinnin tukena. Sen avulla tiimit voivat seurata, kuinka varhaiskasvatuksen eri osa-alueet toteutuvat lapsiryhmien toiminnassa ja toteutetaanko niitä tasapuolisesti.

Liite 5: Appari lomakkeet

Missä tilanteissa ja miten oppimisen viisi osa- aluetta näkyvät ja ovat käytössä ryhmänne arjessa?

Kielten rikas maailma

Ilmaisun monet muodot

Minä ja meidän yhteisömme

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kasvan, liikun ja kehityn

Oppimisen viisi osa-aluetta viikkosuunnitel- massa

Suunnitelma / Arviointi

Kielten rikas maailma

Ilmaisun monet muodot

Minä ja meidän yhteisömme

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kasvan, liikun ja kehityn